

⁴ D'algun d'aquests productes híbrids pot resultar el nom de la *Casa Ronda* (k *rõnda*) cap dalt de les serres de Bèrnia, de la banda de Mosmai, vora Callosa (1963; també en parla Salvà, *Ca d'En Sarrà*, vol. 1). Altres productes comparables hi pot haver en els següents ⁵ *+Rondo* maestr. 'rotllo, rodona de persones': «en lo molló dels 5 termes els 5 alcaldes es van ficar a dinar en un *rõndo*» La Salzadella, 1961 (allà on coincideixen les municipalitats d'aquest poble i Sant Mateu, Xert, Tírig i Catí), que recorda per una banda el citat it. antiq *rondo* i per l'altra banda l'arag *rolde* = cat *rotllo* Fer ⁺*rondó* 'fer-se profug': «-- / de la nostra Catalunya / -- / dels treballs que 'ls fadrins passen, / haver-ne de fer *rondó* / --», «una quinta tan sobrada, / tan fora de la rahó: / tot lo mes de maig s'acaba, / molts n'hi ha que *jaran rondó*», fets dels aa. 1800, 1817, MilàF (*Romillo*, reco. a Bna., 98B, 98.10); on pot entrar en joc un ús irònic del fr. *rondeau*, junt amb el *rondar* 'anar a fer un tomb'. — ⁵ Tenim, doncs, aquí un cas que es repeteix bastant en etimologia: mots de provinença ben heterogènia, que reben influència d'un mot i família molt estesos, acaben presentant una retirada tan considerable amb aquesta que vénen a tenir l'aire de pertanyer-li. Ni *enrondar* ni el seu perfecte sinònim anglès *to surround* no provenen del grup del fr. *rond* i el ll. *rotundus*. L'angl. *surround* havia significat 'desbordar-se', 'escampar-se (aigües) una mica pertot', del fr. ant. *suronder*, de *sur* + *onder*, derivat de *onde*, i renovellament de *ll. ab-undare*; i el sentit, a causa de *round* 'rodó', es va desviar cap a 'envoltar' d'aigua o de tota cosa.

Ravatge, gallicisme intolerable, fr. *ravage*. *Ravatxol* ³⁵ que hom cita en els sentits vulgars de 'home rabassut' i 'infant entremaliat', i que a Sueca usen per a barquets que naveguen per l'Albufera (a motor, en oposició al *barquet de perxa*, 1962): deu venir del cognom francès *Ravachol* (molt divulgat c. 1900-10, a causa ⁴⁰ d'un bandit de fama internacional).

RAVE, del ll. RAPHĀNUS, i aquest, del gr. *ῥάφανος*, que van designar diverses hortalisses semblants, entre elles el rave salvestre i el nap rodó. □ ⁴⁵ *1ª doc*: fi segle XIII

En l'Ordonament dels Hortolans de Perpinyà (probablement de fi S. XIII, si bé copiat el 1310) es prohibeix que, en els dies festius, n'hi hagi cap que culli ni vengui «neguna ortalissa», sinó després de hora nona: «so és a saber pastanagues, e *raves*, cebes tenres, ayls tenres» --- «post comestionem possint colligi et vendi *raves*, laytugues ---» (RLR XI, 175). En el «Regiment de Sanitat» d'Arnau de Vilanova (versió de B. Sarriera) les *raïls* recomanades com a més inofensives són «porres, cebes, ayls e *ràvans*, naps, rabes, pastenagues e xerovies» (NCl II, 163 6), ço que ens recorda que el Dr JRMoix (en el *Libre de la Peste*, Girona, 1587) donava els raves com una de les verdures menys perilloses per als afectats del mal (*D'Ag*).

Entre els continuadors romànics del mot, la major part, com el cat., el llgd., el cast. etc. parteixen de la pronúncia llatina de la -PH- com a -F-, després sonoritzada entre vocals; altres suposen més aviat una base ⁵ RĀPANU amb la -P- sonoritzada com a -b-: port. antiq *rābāo* (Moraes, avui *rābano*), aranès *arrabét* (-F- hauria donat -w-), prov. *rabe*, que des del Roine (TdF) deu continuar fins als Alps (amb -b- bilabial no -v-), on diuen *rabamet* «radis» i *rabanelà* «ravanella» a la Vall de Barceloneta (Arnaud-Morin), i hi ha -p- mantinguda en parlars de la Itàlia central: *rapanella* «raphanus sativus» a les Marques (Servigliano, ARom XIII, 264).

En català i en certs parlars occitans tenim variants vulgars amb consonant final afegida: p. ex *rābets* a Esterri de Cardós i Àreu; amb més extensió *rāvecs*, que apareix en moltes comarques: ross. (*rābaks*, Talleüll, 1960), *rābek* a Tor de Vall Ferrera; a Menorca: «un hortolà va cuir un *rāvec* gros, gruixat, fora nombre --- digne de menjar-se'l --- el rei ---», Camps Merc. ²⁰ (*Folkl Men* II, 20); *rāvecs* «rettige» i el diminutiu *ravagui* «radieschen», Arx. Ll Salvador (II, 347); cf. les nombroses pronúncies vocals que aplega *AlcM*.

DERIV: *Ravenisses* 'raphanus raphanistrum' (i d'altres, *DFa*): pron. *ravanissa* en el Migjorn val. (EnrValor, c. 1950) i a Tor de Vall Ferrera (1932), però *rābenisja* a Sarroca de Lleida (1935) i amb metàtesi vocàlica *rābanisja* a Seròs; *rabanices* *grogues* (= citrons) «*Erucastrum obtusangulum Rchb*» (Serradell, *Sota Terra Cl. Munt Tssa* I, 125). Altres, *ravegussa*

³⁰ *Ravenissó* «*Renabra* herba de flor groga que es dona als canaris» disbarat de Griera (> *AlcM*) com que el canaris no mengen herba, mal llegit per *conills* (que mengen *ravemisses*); de més a més potser mal llegit (o derivació regressiva per influència de *a(r)bre*) per **ranabrissa* < *ravenissa* metàt., que és herba de flor groga (-r- repercussiva o cf. *raphanistrum*). Bàrbarament anomenen *ravenisses* les varietes o varius els muntanyencs de St. Aniòl d'Aguja (1962). En lloc de 'ravenisses' diuen *ravanells* a Torres de Segre (1964) i a part del P. Val.: Torís (1962); el monoverfí *Canyis* recomanava com a remei per al «flato» l'ús de bledes, i en cas de no poder-ne «arreplegar» prou, «les remescles amb *ravanells*» (*Canyissaes*, 65).

En relació amb els diversos usos curatius i dietètics que he esmentat deu estar el terme de medicina popular, *sucs ravenals*, que observem en les *Catalanades* ross. de l'humorista Saisset: «Mi' que som un bon metge, i sé, pertot per 'quí, / herbes, xucs *ravenals*, qu'ho poden tot guarir» (p 195).

³⁰ En castellà, de *rābano* es va derivar l'antic *rabanada*, aplicat de primer a la tallada dels raves, o sigui les seccions longitudinals que els fem per tal de menjar-nos-els més còmodament; després això es convertí en el nom de la llesca de pa, en el cast. comú, pronunciat *rebanada* per influència de la quantitat innumbrable de mots en *re-*, amb prefix *re-*. En alguns punts del P. Val. es diu semblantment en lloc de les llesques, conservant, però, *ra-*: *fabanà* en el parlar xurro de l'Alt Millars ('llesca de pa' a Zucaina, GGRV, *Cast Pna*, 618); en la descripció que ens dona de la seva